

แนวทางการสืบทอดประเพณีฮีตสิบสอง เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

Guideline for Transmission of Hiit Sibsong Tradition (Twelvemonths Tradition) to Empowerment Community

กาญจนา คำผา^{1,*} และรัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม²
Kanchana Khampha^{1,*} and Ratchadaporn Ketanon Naewheangtham²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษา 1) ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของบริบทชุมชน ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมประเพณีของบ้านสามหมื่น เมืองเพ็ญ แขวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว กับบ้านนาเวียง อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร 2) บทบาทและคุณค่าของประเพณีฮีตสิบสองต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนาเวียง 3) แนวทางการสืบทอดประเพณีฮีตสิบสองของบ้านนาเวียง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. หมู่บ้านทั้งสองมีประวัติศาสตร์ลักษณะสังคมวัฒนธรรมแบบลาวพวนที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันหลักฐานสำคัญคือรายการสิ่งของวัตถุโบราณ พระพุทธรูปเสี่ยงทาย เป็นไปได้ว่าบ้านสามหมื่นคือบรรพบุรุษของบ้านนาเวียงที่ยังคงยึดมั่นในขนบประเพณีฮีตสิบสอง

2. ประเพณีฮีตสิบสองมีบทบาทต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้านการสืบทอดพระพุทธศาสนา ด้านการสร้าง ความมั่นคงแก่ระบบครอบครัวและเครือญาติ และด้านการพัฒนาระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและต่างชุมชน ประเพณีฮีตสิบสองมีคุณค่าต่อการพัฒนาในระดับบุคคล ได้แก่ ด้านจิตใจ ด้านสติปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ ความรู้ความสามารถ ส่วนการพัฒนาในระดับสังคม ได้แก่ การสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น การสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการงบประมาณและช่วยสร้างความภาคภูมิใจ ส่วนคุณค่าต่อการพัฒนาชุมชน ได้แก่ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การศึกษา การปกครอง การสื่อสารและเทคโนโลยี สุขภาพและสาธารณสุข

3. แนวทางการสืบทอดประเพณีฮีตสิบสอง ได้แก่ การกำหนดระยะเวลาการปฏิบัติประเพณีแต่ละเดือนให้ชัดเจน สอดคล้องกับสภาพสังคม เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้หลากหลายและทันสมัย ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมในการสืบทอดประเพณี

คำสำคัญ: แนวทางการสืบทอดประเพณีฮีตสิบสอง ประเพณีฮีตสิบสอง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม 73000

Ph.D, Doctor of Philosophy Program in Development Education, Silpakorn University, Nakhon Pathom 73000, Thailand

² สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม 73000

Department of Education Foundation, Graduate School, Silpakorn University, Nakhon Pathom 73000, Thailand

* Corresponding author, e-mail: tookkum@gmail.com

ABSTRACT

The research aims to study 1) relation of community context, history and tradition of Sammeun village, Feung, Vientiane, Lao PDR and Baan Na Vieng, SaiMool, Yasothorn, Thailand, 2) roles and values of Hiit Sibsong tradition in empowerment community, and 3) guidelines for transmission of Hiit Sibsong tradition in Baan Na Vieng. This is a qualitative research, which the in-depth interview and the focus group were used, also the descriptive analysis was used to the discussion and presentation. The research finds that 1) history and socio-cultural aspects of Sammeun village have evidences to assume that Baan Na Vieng has its ancestry back to Sammeun village where has the divination and antiques of small Buddha images. Moreover, Sammeun villagers are Lao Phuan people who have continuously held on traditions for life, 2) Hiit Sibsong tradition play many roles on empowerment community: to maintain Buddhism, to enhance family and kinship stability, and to enhance relation system within and between community. Socially, Hiit Sibsong encourages local to have faith in local culture, empowerment community's budget management and give community a sense of local pride. It is also valuable for community development in many aspects: economics, education, government, communication, technology as well as public health, and 3) the guidelines for the transmission Hiit Sibsong tradition are (a) adapt monthly practice of Hiit Sibsong to suit social context, (b) multiply modern and various public relation channels and (c) promote the youth participation in the Hiit Sibsong tradition.

Keywords: Transmission of Tradition, Hiit Sibsong Tradition, Empowerment Community

บทนำ

ประเพณีฮีตสิบสองหรือประเพณีปฏิบัติในรอบปีจำนวน 12 ประเพณี เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าที่ผูกพันอยู่กับวิถีชีวิตของชาวอีสานเป็นจารีตชุมชนที่ชาวอีสานยึดถือคู่กับคองสิบสี่ซึ่งหมายถึง แนวปฏิบัติที่ดี 14 ประการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนมั่นคงเกิดความสามัคคี สร้างแบบแผนที่ดีงามให้เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน มีหลักศีลธรรมจริยธรรมที่เป็นแนวปฏิบัติให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (พลับพลึง คงชนะ และคณะ, 2549, น. 69) ประเพณีฮีตสิบสองอิทธิพลเหนือชีวิตจิตใจ มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตที่เปรียบเสมือนเข็มทิศและปฏิทินชีวิตของชุมชนเป็นกฎหมายของสังคมที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม โดยมีความเชื่อว่าสังคมใดปฏิบัติตามฮีตคองก็จะอยู่เย็นเป็นสุข (พระครูวิมลกิตติสุนทร และคณะ, 2548, น. 94) ประเพณีฮีตสิบสองจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาชุมชนเพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งได้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ 10 ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาในทุกมิติ โดยยังคงยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือแนวทาง เพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน การพัฒนาบนฐานวัฒนธรรมจึงเป็นแนวคิดสำคัญที่ถูกนำไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น วัฒนธรรมเป็นรากฐานของแต่ละสังคม เป็นเครื่องมือที่ทำให้สังคมเข้มแข็ง สามารถกระจายรายได้และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น และเป็นการผดุงศีลธรรมของสังคม (ประเวศ วะสี, 2538, น.14) การพัฒนาบนฐานวัฒนธรรมปรากฏในลักษณะหมู่บ้านวัฒนธรรม ดังเช่นหมู่บ้านนาเวียง ตำบลนาเวียง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร เป็นหมู่บ้านประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดยโสธร ชาวนาเวียงมีความภาคภูมิใจใน

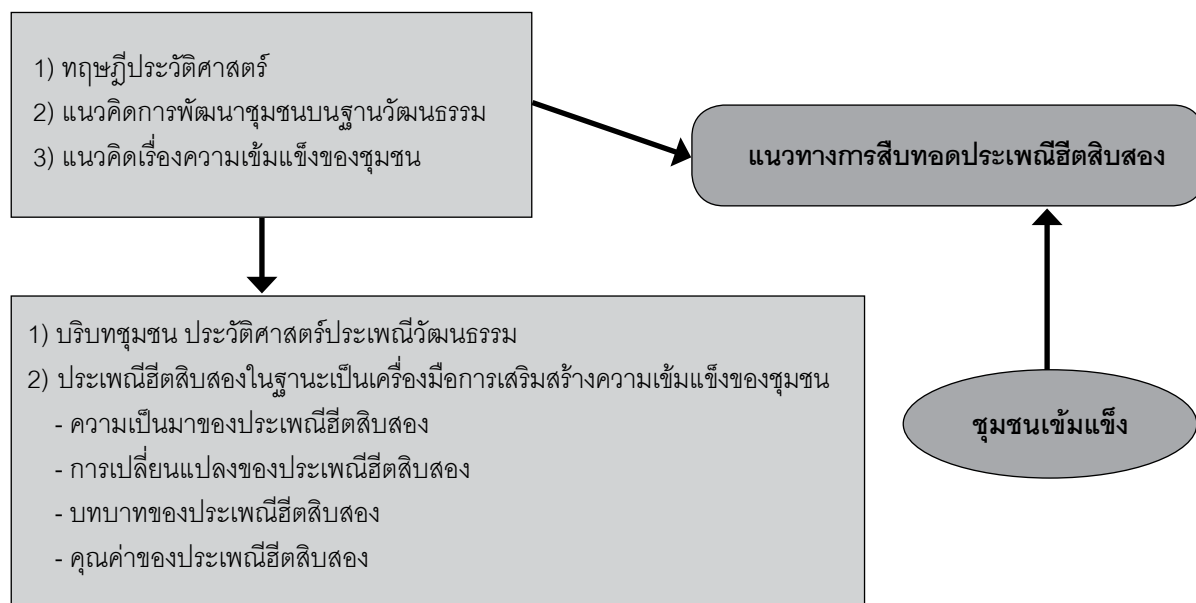
ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมลาวพวนที่ยึดประเพณีฮีดลิบสองเป็นกรอบการดำเนินชีวิต ความภาคภูมิใจนี้ทำให้ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งออกเดินทางสืบค้นหาหมู่บ้านสามหมื่นในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวตามคำบอกเล่าของบรรพบุรุษโดยใช้ทุนทรัพย์ของตนเอง เพื่อสอบถามประวัติศาสตร์ตามคำบอกเล่าและศึกษาวัฒนธรรมประเพณี การสืบค้นหารากเหง้าของชาวนาเวียงสะทอนให้เห็นศักยภาพหรือทุนของชุมชนที่สำคัญยิ่งผู้วิจัยจึงได้เข้าร่วมการวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชื่อมโยงของบริบทชุมชน ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมประเพณีของทั้งสองหมู่บ้าน ศึกษาบทบาทและคุณค่าของประเพณีฮีดลิบสองที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาชุมชน และศึกษาแนวทางการสืบทอดประเพณีฮีดลิบสองของหมู่บ้านนาเวียง ผลการศึกษาจะทำให้ชาวชุมชนเกิดมั่นใจในข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชนของตน มีความภาคภูมิใจในการเป็นหมู่บ้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด อีกทั้งเกิดความเชื่อมั่นในแนวทางการพัฒนาบนฐานวัฒนธรรมโดยใช้ประเพณีฮีดลิบสองเป็นเครื่องมือดังที่ได้เคยปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา และร่วมมือกันแสวงหา

แนวทางเพื่อการสืบทอดประเพณีฮีดลิบสองให้ดำรงอยู่ต่อไปได้ โดยแนวทางนั้นจะต้องสอดคล้องกับสภาพสังคมของชุมชนปัจจุบันและสามารถปฏิบัติได้จริง สิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาเวียงได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชื่อมโยงบริบทชุมชน ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของหมู่บ้านสามหมื่น เมืองเพ็ญ แขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กับหมู่บ้านนาเวียง ตำบลนาเวียง อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร
2. เพื่อศึกษาบทบาทและคุณค่าของประเพณีฮีดลิบสองที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านนาเวียง
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการสืบทอดประเพณีฮีดลิบสองของชุมชนบ้านนาเวียง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิง ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มประชาชนทั่วไปรวม จำนวนทั้งสิ้น 44 คน ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยตั้งแต่ มกราคม 2557-ธันวาคม 2559 แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ช่วงมกราคม - ธันวาคม 2557 ศึกษา รวบรวมข้อมูลบริบทชุมชน ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีในพื้นที่วิจัยบ้านสามหมื่น เมืองเพ็ญ แขวง เวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยการสำรวจ และสัมภาษณ์เชิงลึก

ระยะที่ 2 ช่วงมกราคม - ธันวาคม 2558 ศึกษา รวบรวมข้อมูลบริบทชุมชน ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีในพื้นที่วิจัยบ้านนาเวียง ตำบลนาเวียง อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร โดยการสำรวจ และสัมภาษณ์เชิงลึก

ระยะที่ 3 ช่วงมกราคม - ธันวาคม 2559 ศึกษา วิเคราะห์บทบาทและคุณค่าของประเพณีฮีตสิบสองโดยการ สัมภาษณ์เชิงลึกและศึกษาแนวทางการสืบทอดประเพณี ฮีตสิบสองในพื้นที่วิจัยบ้านนาเวียงตำบล นาเวียง อำเภอ ทรายมูล จังหวัดยโสธร โดยการสนทนากลุ่ม

จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูลเป็น ชนิดจัดเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลแล้วนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. การศึกษาความสัมพันธ์เชื่อมโยงบริบทชุมชน ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมประเพณีของหมู่บ้านสามหมื่น เมืองเพ็ญ แขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาวกับบ้านนาเวียง ตำบลนาเวียง อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร

จากการศึกษาพบว่าหมู่บ้านสามหมื่นอยู่ห่างจาก นครหลวงเวียงจันทน์ไปทางเมืองโพนโฮง แยกหินเห็บรวม ระยะทางประมาณ 170 กิโลเมตร มีทรัพยากรธรรมชาติ คือ ภูเขาสูง 4 แห่ง ได้แก่ ผาท่อน้อย ผาตั้ง ผาเลื่อง และ ผาปู ที่เป็นต้นกำเนิดแม่น้ำลิก มีเขื่อนน้ำลิกสำหรับผลิต

กระแสไฟฟ้าและระบบชลประทาน ทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลต่อรูปแบบการประกอบอาชีพ คือ การทำนา ทำสวน การทำประมงพื้นบ้าน การทอผ้า ส่งผลต่อความเชื่อและการปฏิบัติประเพณีต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือประเพณี เจ้าจอมบ้อมหัวและประเพณีเลี้ยงบ้าน ส่วนบ้านนาเวียง มีทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ ดอนตาแต่ม ปานาทม มีห้วยค้อ เป็นแหล่งน้ำที่หล่อเลี้ยงชุมชนทำให้เกิดรูปแบบการดำเนิน ชีวิตแบบเกษตรกรรมและกสิกรรม การทอผ้าส่งผลต่อความ เชื่อและการปฏิบัติประเพณีต่างๆ เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ยังพบว่ามีลักษณะร่วมความเป็นชาวพวนของบ้านสามหมื่น และบ้านนาเวียงใน 2 ด้าน ได้แก่ ความเชื่อมโยงด้าน ประวัติศาสตร์ และด้านสังคมวัฒนธรรม

1.1 ความเชื่อมโยงด้านประวัติศาสตร์จาก การศึกษาพบว่า บรรพบุรุษของชาวบ้านสามหมื่นเป็น ลาวพวนที่อพยพมาจากเมืองเชียงขวาง มาตั้งบ้านเรือน ที่บริเวณผาท่อน้อยคำจำนวนสามหมื่นครอบครัวต่อมา ชาวบ้านจำนวนหนึ่งได้ชักชวนกันออกเดินทางออกจาก บ้านสามหมื่นโดยการนำของเจ้าสามพี่น้องคือ เจ้าชายาคู หลักคำและพระครูยวน โดยได้นำช้าง 10 เชือก ม้าและ เกวียนอีกหลายสิบเล่ม ตูพระไตรปิฎก 10 ตู พระพุทธรูป 9 องค์ เมล็ดข้าวใหญ่ศักดิ์สิทธิ์และพระพุทธรูปเสี่ยงทาย มาด้วย สร้างความไม่พอใจแก่ชาวบ้านสามหมื่นเป็น อย่างมากโดยออกเดินทางเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 18 ขึ้น 7 ค่ำ เดือน 12 พ.ศ. 2002 อพยพข้ามแม่น้ำโขงและข้ามฝั่ง มา ยังจังหวัดมุกดาหารของประเทศไทยบริเวณ หาดทรายเจีย และอพยพเรื่อยมาจนถึงบ้านหนองซุ่นใหญ่ อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จึงได้ตั้งบ้านเรือนขึ้น ต่อมาไม่นานได้เกิดโรคระบาดชาวบ้านกลุ่มที่ยาก ย้ายถิ่นฐานจึงชักชวนกันเดินทางต่อ เจ้าชายาคูและลูกหลาน จึงมอบหมายให้พระครูยวนดูแลชาวบ้านจำนวน 104 คน ที่ไม่ประสงค์จะอพยพและมอบตูพระไตรปิฎกไว้ 3 ตู ภายหลังช้างจำนวน 2 หลัง พระพุทธรูปองค์ใหญ่ 2 องค์ รวมทั้งสมบัติอีกจำนวนหนึ่งเพื่อเป็นสัญลักษณ์ความเป็น พี่น้องบ้านสามหมื่นกลุ่มชาวบ้านได้เดินทางต่อมาจนถึง บ้านนาเวียงในปัจจุบัน และสร้างวัด สร้างหอไตร สร้าง บ้านเรือนจนเป็นปึกแผ่นในเวลาต่อมา ข้อเสนอแนะฐานที่ว่า

กลุ่มชาวบ้านที่อพยพออกจากบ้านสามหมื่นก็คือกลุ่มที่ย้ายไปอยู่บ้านนาเวียงน่าจะเป็นจริง เพราะปรากฏมีหลักฐานรายการวัดอุโบสถต่าง ๆ ที่ตรงกันทุกชิ้นดังคำบอกเล่าของผู้อาวุโสในหมู่บ้านสามหมื่น รายการวัดอุโบสถที่บ้านหนองขุ่นใหญ่และบ้านนาเวียง ส่วนประเด็นความเข้าใจของบุคคลทั่วไปที่ว่าชาวบ้านนาเวียงเป็นกลุ่มเดียวกับชาวพวนที่อพยพมาในช่วงสงครามเช่นเดียวกับชาวพวนกลุ่มอื่น ๆ ที่กระจายอยู่ทั่วไปในภาคอีสานและตรงกับช่วงรัชสมัยของพระเจ้ากรุงธนบุรี ประมาณปี พ.ศ. 2314 นั้น ขัดแย้งกับหลักฐานใบสำรวจการสร้างวัดบ้านนาเวียงว่าสร้างในปี พ.ศ. 2002 (ช่วงรัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ) และประเด็นเกี่ยวกับการอพยพหนีเพื่อสงครามนั้นชาวบ้านนาเวียงมีความเห็นแย้งว่าบรรพบุรุษของชาวบ้านนาเวียงมิได้หนีภัยสงครามมาเหมือนชาวลาวกลุ่มอื่น ๆ หากแต่เป็นความตั้งใจอพยพย้ายถิ่นมาเอง เพราะหากเป็นการหนีภัยสงครามจริงคงไม่สามารถนำทรัพย์สินสมบัติมาได้จำนวนมากเช่นนี้

1.2 ความเชื่อมโยงด้านลักษณะสังคมวัฒนธรรมจากการศึกษาพบว่าลักษณะร่วมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นชาวพวนของชาวบ้านสามหมื่นและชาวบ้านนาเวียงได้แก่ 1) การเลือกทำเลที่ตั้งหมู่บ้านมักเลือกอยู่ใกล้แม่น้ำและตั้งบ้านเรือนอยู่ฝั่งขวาของแม่น้ำ 2) การแต่งกาย ในอดีตทั้งสองหมู่บ้านมีการแต่งกายตามแบบลาวพวนดั้งเดิมคือนุ่งผ้าฝ้ายย้อมคราม เสือแขนยาว ผู้หญิงเกล้าผมมวย 3) โครงสร้างทางสังคมได้แก่ พระสงฆ์จะเป็นผู้นำชุมชนในทุกด้าน ชาวบ้านจึงเคารพและศรัทธามาก การมีความเคารพในผู้อาวุโสพบว่ามี การแต่งตั้งผู้อาวุโสเป็นแนวโฮมหรือศูนย์กลาง เพื่อทำหน้าที่ให้คำแนะนำเป็นที่ปรึกษาแก่คนหนุ่มสาว ส่วนรูปแบบเครือญาตินั้นชาวพวนทั้งสองหมู่บ้านยังคงให้ความสำคัญกับระบบเครือญาติ และการนับญาติ รูปแบบครอบครัวของทั้งสองหมู่บ้านยังเป็นครอบครัวแบบขยาย 4) ทั้งสองหมู่บ้านประกอบอาชีพทำนาและทอผ้าเป็นอาชีพเสริม ฝีมือในการทอผ้าเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง 5) มีประเพณีฮีตสิบสองและประเพณีเกี่ยวกับชีวิต เช่น การแต่งงานงานศพ ที่มีขั้นตอนรูปแบบพิธีกรรมเหมือนกัน 6) ศาสนา

และความเชื่อ ทั้งสองหมู่บ้านเคร่งครัดในการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนา ปฏิบัติตามฮีตคองอย่างเคร่งครัด นับถือผี สิ่งศักดิ์สิทธิ์และอำนาจเหนือธรรมชาติ ประเพณีเกี่ยวกับผีที่มีพิธีเหมือนกันคือการเลี้ยงบ้าน 7) ภูมิปัญญาด้านต่างๆ พบว่าทั้งสองหมู่บ้านต่างมีภูมิปัญญาด้านภาษาในการถ่ายทอดผ่านบทเพลง ผญา ภาษิต และภูมิปัญญาด้านยาสมุนไพรรักษาโรค นอกจากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของทั้งสองหมู่บ้านแล้ว ผลการวิเคราะห์ยังสรุปได้ว่าหมู่บ้านนาเวียงมี “ทุนทางสังคม” ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งนั้นคือ 1) ทุนความรู้ความสามารถของบุคคล 2) ทุนวัฒนธรรม ประเพณี ได้แก่ ประเพณีฮีตสิบสอง และ 3) เครือข่ายทางสังคม

2. ผลการศึกษาบทบาทและคุณค่าของประเพณีฮีตสิบสองในฐานะเป็นเครื่องมือเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านนาเวียง

เดิมที่ชาวบ้านนาเวียงประกอบพิธีกรรมในประเพณีฮีตสิบสองครบทุกเดือน เนื่องจากประเพณีฮีตสิบสองยึดโยงสอดคล้องกับวิถีการเกษตรคือการปลูกข้าว ดังนั้นจึงมีความเชื่อเรื่องพระแม่โพสพ การบูชาข้าว การทำบุญกองข้าว การทำบุญด้วยข้าวถวายแก่พระสงฆ์ เป็นต้น แต่เมื่อมีการพัฒนาของสังคมในทุกด้าน ความทันสมัยก้าวหน้าของเทคโนโลยี จึงส่งผลต่อรูปแบบการใช้ชีวิต ระบบความคิด ความเชื่อของชาวนาเวียง ส่งผลให้ปัจจุบันนี้มีประเพณีฮีตสิบสองของหมู่บ้านนาเวียงที่ไม่ได้ปฏิบัติก็คือ 1) บุญเข้ากรรม (เนื่องจากขาดแคลนพระสงฆ์ในการปฏิบัติประเพณี) 2) ประเพณีบุญข้าวจี๋ 3) ประเพณีบุญข้าวฮะและ 4) ประเพณีเข้าพรรษา ผลที่เกิดจากการมุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานชุมชนเพียงด้านเดียว แต่ไม่ได้วางแผนเพื่อพัฒนาด้านวัฒนธรรมควบคู่กันไปสาเหตุมาจากการวางแผนหมู่บ้านในปี พ.ศ.2523 และเมื่อเริ่มมีไฟฟ้าใช้ในปี 2526 มีการตัดถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้าน ทำให้เกิดการพัฒนาที่อยู่อาศัย รูปแบบบ้านเรือนเปลี่ยนไป และเริ่มมีวัฒนธรรมการขายข้าวครั้งแรกในปี พ.ศ. 2527 เมื่อโรงสีคุณหินประกาศรับซื้อเฉพาะข้าวเหนียวพันธุ์ ก ข เท่านั้น ไม่รับซื้อข้าวพันธุ์พื้นเมือง ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปลูก

ข้าวเหนียวพันธุ์ใหม่เพราะมีราคาสูง ทศนคติของชาวบ้านที่มีต่อการเพาะปลูกเพื่อขายข้าวจึงเปลี่ยนไปข้าวเหนียวพันธุ์พื้นเมืองก็ค่อย ๆ สูญหายทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมประเพณีของชาวบ้านนาเวียงในเวลาต่อมา แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้จะมีการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติประเพณีฮัตติบสองเหลือเพียง 8 ประเพณี แต่ก็ยังคงสะท้อนให้เห็นความพยายามของชาวชุมชนส่วนใหญ่ในการอนุรักษ์สืบทอดประเพณีไว้ เนื่องจากยังคงปรากฏรูปแบบ ขั้นตอนวิธีปฏิบัติตามเดิมอยู่เกือบครบถ้วน มีการเปลี่ยนแปลงเพียงวัสดุบางรายการที่ค่อนข้างหาได้ยากในปัจจุบันเท่านั้น การพยายามอนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิมของชาวนาเวียงจึงเกิดจากการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีที่มีต่อการพัฒนาและความภาคภูมิใจในการเป็นหมู่บ้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว

ประเพณีฮัตติบสองมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาเวียง ได้แก่ 1) บทบาทในการสืบทอดพระพุทธศาสนา ได้แก่ ประเพณีบุญผะเหวด ประเพณีบุญบวช ประเพณีออกพรรษาประเพณีบุญจูงเป็นประเพณีที่ทำให้เกิดองค์ประกอบหลักของพระพุทธศาสนาครบถ้วนได้แก่ พระพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์ 2) บทบาทในการสร้างความมั่นคงแก่ระบบครอบครัวและเครือญาติ ประเพณีช่วยสร้างระบบวิธีคิด สร้างบุคลิกลักษณะอันพึงประสงค์จากการปฏิบัติประเพณีจึงเป็นศูนย์รวมจิตใจของญาติพี่น้องทำให้เกิดการรวมตัวและทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกันได้แก่ ประเพณีงานบวช ประเพณีบุญเดือนเก้าข้าวประดับดิน ประเพณีบุญข้าวสาก 3) บทบาทในการพัฒนาระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและต่างชุมชนงานประเพณีฮัตติบสองทำให้เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน แบ่งงานรับผิดชอบ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามกำลังความสามารถของตนชาวบ้านใกล้เคียงที่มาร่วมงานก็ได้รับการต้อนรับอย่างดี ความมีน้ำใจทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและต่างชุมชนเป็นไปในทางที่ดี เป็นมิตรรักใคร่ปรองดอง สามัคคีกลมเกลียวกัน

นอกจากนี้ประเพณีฮัตติบสองยังมีคุณค่าต่อการพัฒนาชุมชนบ้านนาเวียงทุกระดับและทุกมิติ กล่าวคือ 1) คุณค่าต่อการพัฒนาในระดับบุคคล 3 ด้านคือการพัฒนา

ตนเองด้านจิตใจ การพัฒนาตนเองในด้านสติปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ การพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง 2) การพัฒนาระดับสังคมได้แก่ การสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน การสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการด้านงบประมาณโดยไม่รอลงความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐหรือเทศบาล และการสร้างภาคภูมิใจในวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ได้แก่ บุญข้าวเม่าและบุญทอดต้นดอกผึ้ง 3) คุณค่าของประเพณีฮัตติบสองต่อการพัฒนาชุมชนในมิติต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจทำให้เกิดการหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจชุมชน ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมโดยประเพณีเลี้ยงบ้านช่วยรักษาป่าชุมชน คือ ดอนปู่ตาไม่ให้ถูกทำลายผ่านความเชื่อเรื่องเจ้าปู่ด้านการศึกษาโรงเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีฮัตติบสองเกือบทุกเดือนและทุกขั้นตอนทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของตน ด้านการปกครองโดยการกำหนดรูปแบบการปกครอง และกำหนดบทบาทของผู้นำชุมชนและการเป็นผู้ปฏิบัติตามที่ดี ในด้านการสื่อสารและเทคโนโลยีทำให้ชาวบ้านเกิดการพัฒนาทักษะความรู้ทางเทคโนโลยีการใช้เครื่องมือสื่อสารสื่อสารสังคมออนไลน์ในด้านสุขภาพและการสาธารณสุขมีบทบาทในการสร้างสุขภาพจิตที่ดี ความเชื่อช่วยในการป้องกันโรคภัย

3. ผลการศึกษาแนวทางในการสืบทอดประเพณีฮัตติบสองเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

3.1 ปัญหาอุปสรรคในการสืบทอดประเพณีฮัตติบสองมีสาเหตุปัญหาคือปัจจัยภายในค่านิยมของสังคมที่เปลี่ยนไปทำให้เกิดค่านิยมใหม่ขึ้นหลายรูปแบบ ได้แก่ ค่านิยมการบริโภค ค่านิยมการใช้เครื่องมือสื่อสารมวลชนสมัยใหม่ ค่านิยมความร่ำรวย ค่านิยมการใช้ภาษา ค่านิยมในการประกอบอาชีพและ ค่านิยมการไม่เคารพผู้อาวุโส ปัจจัยภายนอกได้แก่ หน่วยงานรัฐไม่ได้สนับสนุนส่งเสริมด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างจริงจัง หลักสูตรท้องถิ่นเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน แต่ในการกำหนดนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการกลับเน้นการทำคะแนนทดสอบวัดความรู้ระดับชาติอีกทั้งรัฐไม่ส่งเสริมสนับสนุน

ด้านงบประมาณเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างจริงจัง

แนวทางการสืบทอดประเพณีฮีตสิบสองเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนชาวนาเวียงมีความคิดเห็นร่วมกันว่า 1) ควรกำหนดระยะเวลาการปฏิบัติประเพณีแต่ละเดือนให้ชัดเจนสอดคล้องกับสภาพสังคมเพื่อการเพิ่มจำนวนผู้ร่วมงานประเพณีฮีตสิบสองให้มากขึ้น 2) เพิ่มช่องทางและรูปแบบการประชาสัมพันธ์งานประเพณีให้หลากหลายและทันสมัยด้วยสื่อเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดการสื่อสาร การแลกเปลี่ยน และการถ่ายทอดวัฒนธรรมได้อย่างไร้ขีดจำกัด 3) ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมในการสืบทอดประเพณีฮีตสิบสอง โดยสถานศึกษาต้องส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประเพณีร่วมกับชุมชนในทุกขั้นตอนเพื่อให้รู้จักเข้าใจและเห็นคุณค่าที่แท้จริงของประเพณีฮีตสิบสอง

สรุปผลการวิจัย

1. จากการศึกษาในด้านบริบทชุมชนประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมประเพณีของทั้งสองพื้นที่ ทำให้ทราบถึงความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์โดยหลักฐานสำคัญที่ยืนยันความสัมพันธ์คือข้อมูลรายการวัตถุโบราณที่ตรงกันของทั้งสองชุมชนนอกจากนี้ยังเห็นถึงลักษณะร่วมทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวพวนในหลายด้าน ได้แก่ ที่ตั้งหมู่บ้านการแต่งกาย ลักษณะโครงสร้างทางสังคมในด้านรูปแบบความสัมพันธ์ต่าง ๆ อาทิ สงฆ์กับฆราวาส ผู้อาวุโสกับผู้อ่อนอาวุโส เครือญาติและครอบครัว ลักษณะการประกอบอาชีพ ประเพณี ศาสนาและความเชื่อ รวมถึงภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ

2. ความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆของสังคมชาวนาเวียงส่งผลต่อผลการปฏิบัติประเพณีฮีตสิบสองในปัจจุบัน เกิดจากการตัดถนนเส้นกลางหมู่บ้านทำให้เกิดการจับจองพื้นที่เพื่อการรวมกลุ่มของญาติพี่น้อง การเปลี่ยนแปลงรูปแบบบ้านเรือนให้ทันสมัย ต่อมาเมื่อระบบไฟฟ้า ประปา เกิดการพัฒนาการคมนาคมการประกาศรับซื้อข้าวเหนียวเฉพาะพันธุ์ ก ข ของโรงสีคุณหยินทำให้เกิดการผลิตพันธุ์ข้าวเชิงเดี่ยวและเกิดวัฒนธรรมการขายข้าวรวมถึงผลผลิต

ทางการเกษตรอื่นๆ เช่น ปอ มันสำปะหลัง มะขามเปียก เป็นต้น การยอมรับวัฒนธรรมขายข้าวทำให้เกิดการให้คุณค่าความหมายต่อวัฒนธรรมการปลูกข้าวในรูปแบบใหม่ และส่งผลต่อการปฏิบัติประเพณีฮีตสิบสอง เนื่องจากประเพณีฮีตสิบสองเกี่ยวข้องกับวิถีการทำนาปลูกข้าวและความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ทำให้รูปแบบวัตถุประสงค์ และวิธีปฏิบัติประเพณีบางอย่างเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แต่โดยภาพรวมแล้วประเพณีฮีตสิบสองก็ยังคงเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนาเวียง เพราะประเพณีฮีตสิบสองมีบทบาทในการสืบทอดพระพุทธศาสนาบทบาทในการสร้างความมั่นคงแก่ระบบครอบครัวและเครือญาติบทบาทในการพัฒนาระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและต่างชุมชน และเมื่อพิจารณาถึงคุณค่าของประเพณีฮีตสิบสองที่มีต่อการพัฒนาชุมชนจะพบว่าทำให้เกิดการพัฒนาทั้งในระดับบุคคลและในระดับสังคม นอกจากนี้ทำให้เกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ในทุกมิติทั้งเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การศึกษา การปกครอง การสื่อสารและเทคโนโลยี สุขภาพและการสาธารณสุข บทบาทและคุณค่าของประเพณีฮีตสิบสองที่ปรากฏนี้แสดงให้เห็นถึงรากฐานทางวัฒนธรรมอันเป็นทุนทางสังคมที่จะส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนนาเวียงได้ ประเพณีฮีตสิบสองจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาโดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐาน

3. แนวทางการสืบทอดประเพณีฮีตสิบสองเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้แก่ การกำหนดระยะเวลาการปฏิบัติประเพณีแต่ละเดือนให้ชัดเจนสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน การใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์งานประเพณีให้หลากหลายและทันสมัย และสถานศึกษาต้องส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมกับชาวชุมชนในการสืบทอดประเพณีฮีตสิบสองในทุกขั้นตอน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยที่ค้นพบทั้ง 3 ประเด็น สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ในการสืบค้นหารากเหง้าประวัติศาสตร์

ชุมชนของชาวนาเวียงมีสาเหตุมาจาก 1) ความภาคภูมิใจในการเป็นหมู่บ้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธร การยึดมั่นในการพัฒนาชุมชนบนรากฐานวัฒนธรรมประเพณีฮีตสิบสอง โดยมีคณะกรรมการไทรบุรีรักษามีนหน้าที่รวบรวมข้อมูลในเอกสารโบราณร่วมกับกรมศิลปากร ได้พยายามถ่ายทอดความรู้ไปยังชุมชนเด็กและเยาวชนโดยการผลิตแบบเรียนอักษรไทน้อยเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาและการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนในการสืบทอดประเพณีฮีตสิบสองของชุมชน แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จนัก จึงเป็นแรงบันดาลใจให้คณะกรรมการและชาวบ้านกลุ่มหนึ่งเดินทางไปยังหมู่บ้านสามหมื่น แขวงเวียงจันทน์ ตามคำบอกเล่าในประวัติศาสตร์เพื่อไปสอบถามความรู้ ความจริงด้วยตนเอง และเมื่อเสร็จสิ้นการวิเคราะห์ข้อมูล ชาวนาเวียงจึงได้ตั้งข้อสังเกตร่วมกับผู้วิจัยว่า การที่กรมศิลปากรที่ระบุนว่า หอไตรสระบุรีในวัดบ้านนาเวียงสร้างในช่วงรัชสมัยของพระเจ้ากรุงธนบุรีประมาณปี พ.ศ. 2314 แต่ในหลักฐานใบสำรวจการสร้างวัดบ้านนาเวียงกลับระบุว่าสร้างในปี พ.ศ. 2002 ซึ่งช่วงรัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแสดงให้เห็นว่าข้อมูลที่ทางราชการระบุไว้อาจไม่ตรงกับความเป็นจริง อีกทั้งยังระบุว่า เป็นการอพยพเพื่อหนีสงคราม แต่ชาวนาเวียงมีความเห็นแย้งว่า บรรพบุรุษของชาวนาเวียงมิได้หนีภัยสงครามมาเหมือนชาวลาวกลุ่มอื่น ๆ หากแต่เป็นความตั้งใจอพยพย้ายถิ่นมาเอง เพราะหากเป็นการหนีภัยสงครามจริงคงไม่สามารถนำทรัพย์สินสมบัติมาได้จำนวนมากเช่นนี้ การตั้งข้อสังเกตและการค้นคว้าหาข้อมูลของชาวนาเวียงนี้สอดคล้องกับแนวคิดของชนเพชรแก้ว (2554, น. 13) ที่กล่าวถึงบทบาทของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาว่า “รากฐานสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นก็คือ การที่ผู้คนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของประวัติศาสตร์ ลงมือศึกษาท้องถิ่นของตนอย่างจริงจัง ทำด้วยตนเอง ไม่รอพึ่งพานักวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว มิฉะนั้นแล้วความรู้ที่เป็นสมบัติรวมของท้องถิ่นก็อาจเป็นเพียงผลผลิตทางปัญญาของนักวิชาการที่อยู่ใต้วงจำกัด ดังนั้นกลไกการพัฒนาจึงต้องอาศัยผู้คนในท้องถิ่นเป็นกลไกการขับเคลื่อนที่

สำคัญที่สุดของการศึกษาประวัติศาสตร์” จึงถือได้ว่าชาวนาเวียงได้ลงมือทำและขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยตนเอง เป็นการแสดงศักยภาพหรือทุนของชุมชนที่สำคัญยิ่งประเด็นที่ 2 บทบาทและคุณค่าของประเพณีฮีตสิบสองที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจะเห็นได้ว่าประเพณีฮีตสิบสองเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาชุมชนสามารถสร้างความมั่นคง และเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนได้ประเพณีฮีตสิบสองมีคุณค่าต่อการพัฒนาทั้งในระดับบุคคล และในระดับสังคม โดยในการพัฒนาระดับบุคคล การพัฒนาตนเองเป็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นด้วยความเต็มใจและสมัครใจ ประเพณีฮีตสิบสองทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เกิดความไว้วางใจกันของคนในชุมชน การเปลี่ยนแปลงระดับบุคคล 3 ด้าน คือ การพัฒนาตนเองด้านจิตใจ การพัฒนาตนเองในด้านสติปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ และการพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง การพัฒนาระดับสังคมทำให้ชาวนาความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนทำให้ชาวนาเวียงมีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการด้านงบประมาณ และทำให้มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน นอกจากนี้คุณค่าของประเพณีฮีตสิบสองที่มีต่อการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการศึกษา ด้านการปกครอง ด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี ด้านสุขภาพและสาธารณสุข ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ Szu-Hui Lee (2007) ที่ว่า การยึดมั่นค่านิยมวัฒนธรรมเป็นปัจจัยปัจจัยที่สำคัญของความผาสุกทางใจ ผู้ที่มีความยึดมั่นคุณค่าทางวัฒนธรรมสูง จะแสดงความรู้สึกในเชิงบวกและมีความผาสุกทางจิตใจที่สูงขึ้น และ สุจิรา ลักษมณีย์ สุตา (2556) ที่ว่า ประเพณีฮีตสิบสองเปรียบเสมือนสายใยชุมชน ทำให้ชาวนามีความรักใคร่ปรองดองกัน และร่วมกันรักษาประเพณีอันดีงาม ดังนั้นบทบาทและคุณค่าของประเพณีฮีตสิบสองที่ปรากฏจากการให้สัมภาษณ์ของชาวนาเวียงสะท้อนให้เห็นถึงทุนทางสังคมของชาวนาเวียง 3 ด้าน ได้แก่ ทุนความรู้ความสามารถของบุคคล ทุนประเพณีฮีตสิบสองและประวัติศาสตร์หมู่บ้าน ทุนเครือข่ายทางสังคม และยัง

สอดคล้องกับงานวิจัยของนิตินันท์ พันทวี (2544) ที่ว่า เมื่อชุมชนเรียนรู้คุณค่าของพิธีกรรมโดยการเชื่อมโยงกับ ภูมิหลังทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน จะก่อให้เกิด ความเข้าใจ ความมั่นใจ ความภูมิใจและความมีเกียรติภูมิ จะส่งผลให้เกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงบวก และเมื่อชุมชน เกิดความคุ้นเคยกับแบบแผนทางสังคมของชุมชน ก่อให้เกิดความเชื่อมั่น การยอมรับ การปรับตัวต่อพฤติกรรม ภายในชุมชนได้ เกิดความรู้สึกพึงพอใจและความรู้สึก เป็นเจ้าของชุมชนส่งผลให้เกิดความผูกพันกับชุมชนมาก

ในการสืบทอดงานประเพณีฮีตสิบสอง ประสบ ปัญหาการดำเนินงานเนื่องจาก ปัจจัยภายในชุมชน นั่นคือ ค่านิยมการบริโภค ค่านิยมการใช้เครื่องมือสื่อสารมวลชน สมัยใหม่ ค่านิยมความร่ำรวย ค่านิยมการใช้ภาษา ค่านิยม ในการประกอบอาชีพ ค่านิยมการไม่เคารพผู้อาวุโส และ ปัญหาจากปัจจัยภายนอก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้ สนับสนุนส่งเสริมด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรม ท้องถิ่นอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือหลักสูตรท้องถิ่น และการขาดแคลนงบประมาณเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม เนื่องจากบ้านนาเวียงอยู่ในจุดบอด กล่าวคือ สภาพทาง ภูมิศาสตร์ไม่เอื้อต่อการท่องเที่ยว เพราะหมู่บ้าน ไม่ได้ใกล้ถนนสายหลัก การคมนาคมยังไม่เอื้อต่อการเดินทาง เข้ามาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนั้นชาวบ้านจึง พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว โดยใช้งานประเพณีบุญฮีตสิบสองเป็นเครื่องมือ เพื่อดึงดูด กลุ่มนักท่องเที่ยวในละแวกหมู่บ้านใกล้เคียงให้มาร่วมงาน นอกจากจะเป็นการสืบสานประเพณีฮีตสิบสองแล้ว ก็ยังเป็น การประชาสัมพันธ์หมู่บ้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรมนา เวียงอีกทางหนึ่งด้วย ดังนั้นแนวทางการสืบทอดประเพณี ฮีตสิบสองเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในความคิด เห็นของชาวบ้านก็คือ ควรกำหนดระยะเวลาการปฏิบัติ ประเพณีแต่ละเดือนให้ชัดเจนสอดคล้องกับสภาพสังคม เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์งานประเพณีให้หลากหลาย และทันสมัย และส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วม ในการสืบทอดประเพณีฮีตสิบสอง แนวทางที่ปรากฏในงาน

วิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญทอม บุญรัตน์ และ คณะ (2550) ที่ว่า ประเพณีฮีตสิบสองช่วยส่งเสริมให้ นักเรียนมีคุณธรรมได้โดยทุกภาคส่วนต้องความตระหนักถึง ความสำคัญของการมีคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนและ เยาวชน ทุกภาคส่วนในชุมชนจึงจำเป็นต้องรับรู้ ส่งเสริม และพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของตนเองตามฮีตตามคอง ที่ตั้งงามของชุมชน เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนและ เยาวชน เพื่อให้สังคมมีความสุข เข้มแข็ง และยั่งยืน ส่วนนักเรียนและเยาวชนจำเป็นต้องมีความตระหนัก เห็นความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม และประเพณี ปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย และยังสอดคล้อง กับผลวิจัยของทวีศักดิ์ เยี่ยมเจริญ และคณะ (2553) ที่ว่า แนวทางในการฟื้นฟูประเพณีฮีตสิบสองเพื่อสร้างความ สามัคคีนั้น ได้แก่ การติดตามระบบเครือข่ายทั้งหมด เพื่อฟื้นความสัมพันธ์เชื่อมโยงในระบบเครือข่าย ฟื้นฟู ระบบความอาวุโส ระบบสังคมเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง ในชุมชน ใช้ระบบคำสั่งสอนตามระบบของคองสิบสี่ เพื่อสร้างความไว้วางใจเชื่อใจกันในห้องถิ่น และการจัดงาน บุญเดือนสี่บุญบวชเพื่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาคุณค่าความสำคัญของประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น โดยการนำเอามิติ ทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการพัฒนา ชาวชุมชนจะได้รู้จัก รากเหง้าความเป็นมาของตนเอง และเกิดความภูมิใจ ห่วงแหน เกิดสำนึกรับผิดชอบต่อท้องถิ่นมากขึ้น
2. ควรเน้นการหาแนวทางหรือการสร้างรูปแบบ การอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมประเพณี ที่สามารถนำไป ปรับประยุกต์ใช้ได้จริงและสอดคล้องกับสภาพสังคม ปัจจุบันให้มากที่สุด
3. ควรศึกษาค้นคว้าแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูและ พัฒนาวัฒนธรรมประเพณี ในบริบทอื่นๆเพื่อเปรียบเทียบ เพื่อให้ได้องค์ความรู้หรือข้อค้นพบใหม่

เอกสารอ้างอิง

- ชวน เพชรแก้ว. (2554). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น: ความหมายต่อการพัฒนา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 3(1), น.1-41.
- ทวีศักดิ์ เยี่ยมเจริญ. (2553). โครงการศึกษาประเพณีฮัตติบสองคองสิบสี่เพื่อสร้างความสามัคคีประชาชนหมู่ 12 ตำบลนาคู อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นิตินันท์ พันทวี. (2544). การศึกษาพิธีกรรมท้องถิ่นในฐานะทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญอีสาน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญทอม บุญรัตน์ และคณะ. (2550). โครงการการจัดกระบวนการเรียนรู้ฮัตติบ 12 คอง 14 และประเพณีอันดีงามในชุมชนเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านเก่าน้อย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ประเวศ วะสี. (2538). วัฒนธรรมกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ: อรุณสภา.
- _____. (2547). การพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- พระครูวิมล กิตติสุนทร และคณะ. (2548). การสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี 12 เดือนที่เอื้อต่อวิถีชีวิตชุมชนโดยความร่วมมือของชุมชนตำบลช่อแฮและตำบลป่าแดง อำเภอเมืองจังหวัดแพร่. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พลับพลึง คงชนะ และคณะ. (2549). ชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนเมืองสะพานนเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุจิตราลักษม์ สุดา. (2556). ความเชื่อ พิธีกรรมในประเพณีฮัตติบสองคองของภาคอีสาน: กรณีศึกษาหมู่บ้านกุดชุมอำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Szu-Hui, Lee. (2007). *Saliency of One's Heritage Culture: Asian Cultural Values and Its Interconnections with Collective Self-Esteem and Acculturation/ Enculturation as Predictor of Psychological Well-Being of People of Chinese Descent*. (Doctoral dissertation, Ohio State University).